

„Mesterséges hold vagyok”

Beszélgetés L. Simon Lászlóval

Miközben a januári zimankóban vonaton – a zónázón – Agárdra utazom, azon töprengek, hogy mit is akarok én egy gazdálkodótól. Az életem eddig valahogyan úgy alakult, hogy sem gazdával, sem sztriptíz táncossal, sem pilótával – jöllehet mindhárman a suhanó szabadság, az *emelkedés* letéteményesei – nem készítettem interjút. Mindmáig az irodalom, a művészet vonzott, halhatatlanjait és kevésbé halhatatlanjait próbáltam szolgálni. Amikor L. Simon Lászlóval az Agárd és Gárdony határában fekvő *birtok* havas útjait, bekötőit taposom – balról megmetszett bodzafák (bodzafaterdő), jobbról kivágott meggyes („nem szerette a földet, átmenetileg kukorica lesz vetve a helyére”) és középujt szinte az égben folytatódó szőlők –, eszembe jut ózdkodásom. És rögtön el is szégyelltem magamat. Hiszen L. Simon László, a gazdálkodó nem csupán a gyakorlati dolgok kivitelezője-tudora, hanem az avantgárd indíttatást megőrző érzékeny lírikus is. Költő, vizuális művész, tipográfus, szerkesztő. Több diplomája van (magyar–történelem szakos tanár, felsőfokú kulturális menedzser, szőlész–borász mérnök). Még a negyvenet sem érte el, de már nem mindennapi életművet tudhat maga mögött. Karakteres poéta, remek könyvborítók és folyóiratfedelek (Magyar Műhely, Kortárs, Szépirodalmi Figyelő) tervezője, számtalan antológia (*vizUállásjelentés; Munkás, paraszt, értelmiség munkaverseny lázában ég* stb.) szerkesztője, tanulmányok, esszék szerzője. Minthogy mozgékony, egyszer a Holdon van (konferenciát szervez), másszor a Vénuszon vezet valamilyen tanfolyamot. Közéleti munkája mellett a Magyar Írószövetség szolgája: titkára is. Mikor a családi házban leülünk beszélgetni – vendéglátóm előtte jól megrakta fával a vegyes tüzelésű kazánt –, megkérdezi: *iszol-e egy pohár bort. Majd a végén – mondom, de akkor még nem sejtettem, hogy addigra, minthogy sok megbeszélni valónk van, százszor ki fog száradni a szám.*

– *Egy írói életművet, amely a magatartásforma kivetítője is, mindenféleképpen meghatároznak az ősök. Úgy látom, fantasztikus őseid vannak – most nemcsak a táltosokra és a varázslókra gondolok, hanem a különféle katona- illetve vitézkedő emberekre is –, hogyan élnek az emlékezetekben? Gyönyörű családi képeket láttam, nyilván írsz is róluk, miképp maradtak meg a családi legendáriumban ezek a zseniális emberek?*

– Az ember a saját őseit nagynak, fontosnak és szépnek látja – így vagyok ezzel én is. Valószínű, hogy mások nem látnak különöset az én felmenőimben, illetve másoknak is

ugyanilyen különlegesek a felmenői. Szerencsére az apai nagyapám, aki viszonylag korán született (1909-ben), nagyon hosszú életet élt, mert 92 évesen halt meg. A szocializmus éveiben viszonylag korán nyugdíjba ment, én pedig nagyon sok időt töltöttem náluk. Amikor az öcsém született, hónapokat voltam a nagyszüleimmel, az ekkor megalapozott sárbogárdi együttlétek rendkívül sok beszélgetést eredményeztek. Nagyapám egyébként ügyvéd volt, de politikai okokból elvették a működési engedélyét, a nyugdíjazása előtt már a járásban sem adtak neki munkát; az utolsó években Sárbogárdról Bicskére kellett költöznie, hogy egyálta-

(Bakos Zoltán felvétele)

lán nyugdíjat kaphasson. Ezt követően inkább már otthon múlatta az időt. Négy dolgot csináltunk együtt, melyeket mindmáig őrzök. Az egyik: rendkívül sokat mesélt, és én szájatva hallgattam. Már tudtam írni, a történeteit mind lejegyeztem. Talán meg is van valahol ez a füzet.

– *Hány éves voltál ekkor?*

– Kilencéves. S nagyon sok minden a fejemben is megmaradt: dédszülekről, úkszülekről olyan történetek – például Kossuth Lajos menekítése, amiben az egyik őszám részt vett Fejér megyében –, amelyek számomra csak legendák voltak. Nagyapám mindenre emlékezett, mindent összeszedett. Ezeket írogattam le az említett füzetbe. Amikor Kossuth Lajos Bölcskére menekült, akkor valamelyik őszám, azt hiszem, a Mányoki ágon lévő segítette (meg is állapítottuk egyszer Mányoki Endrével, akinek a családja szintén Sárbogárdról származik, hogy valahol az úkszüleők fölött vannak közös rokonaink). A hagyományhoz való ragaszkodás, az őszám élete utáni kutakodás így vált meghatározóvá az életemben. Nem volt ez tudatos dolog, a beszélgetések révén alakult így, s ennek jelentőségét a magam számára csak egész később ismertem

fel. A másik foglalatosságunk? A játék. Két játékot űztünk: az egyik a sakk, aminek a hatására én sokáig versenyszerűen is sakkoztam (ebből már nincsen semmi, mert már több mint tíz éve nem is ültem sakktabla mellé, nem is mernék). Általános iskolás koromban az agárdi MEDOSZ SE 12. táblásaként a felnőtt bajnokságban játszottam, s persze edzésekre is jártam. Mindmáig megvan a sportkönyvem is. Emlékszem, gimnáziumban az első testnevelés-órán ki kellett a sorból állniuk azoknak, akik kék könyves, azaz leigazolt sportolók voltak. Én is kiálltam, de mikor mondtam, hogy sakkozó vagyok, jól kinevettek, de szerencsére a tanárunk határozottan megvédett, kiemelve, hogy csak abban különbözöm a többiektől, hogy nem kell sportorvosi vizsgálat a rajtengedélyemhez. Másik kedvenc játékunk a malmozás volt. Ezt hihetetlenül sokat játszottuk, nagyon szerettük. Egy fehér papírra rajzoltunk egy malomtáblát, s szinte napestig húzogattuk-tologattuk rajta a fehér meg a

barna babokat. A harmadik közös foglalatosság, hogy rendszeresen kimentünk a pincébe – innen a borszeretet. Sárbogárd külső területén volt a Kossuth-hegy, a hegy megjelölés persze eléggé vicces, hiszen a szőlőkhöz biciklivel közeledve sem érezte az emelkedőt az ember. Nagypámnak nagyon szép kis prэшháza volt, hangulatos és rendezett szőlővel – ahol sokáig mindent maga csinált –; ami azért fontos, mert így mindenhez erős érzelmi kapocs fűzte, például minden egyes vágónak saját nevet adott. A vágó tájszó, nem mindenhol ismerik, hasonló jelentésű, mint a dűlő, csak jóval kisebb egységet takar. (Ezek tulajdonképpen az egymástól utakkal is elválasztott művelési területek, egy-egy vágó egy-egy szakasz a szőlőben.) Tehát mindegyiknek saját neve volt, az első volt „Prэшház-vágó”, azért, mert itt prэшház közeli szőlők voltak. A második az „Irsai-vágó”, mert ebbe Irsai Olivér szőlőt telepített a nagypám. A harmadik vágó nevére most hirtelen nem emlékszem, a negyedik pedig a „Diófavágó”, benne két nagy diófavá. A szőlőben volt egy nagy betonkád, abban kevertük a permet-szert (régen csak réztartalmú szerekkel permeteztünk, abban oldottuk fel a rézgálicot), és a körül már alig volt szőlő, csak málna, ribizli és egres, valamint hatalmas mogyoróbokrok. Ez volt az „Unoka-vágó”. Ide kis fapadokat csinált vagy csináltatott a nagypám – ez volt tehát az unokák birodalma. Ebbe a szőlősbe mindig kiruccantunk a nagypámmal kettesben, kezdetben biciklivel, aztán amikor már nem tudott olyan jól járni, mert fájt a térd, akkor busszal. Volt egy rituálénk: mindig azzal kezd-

„Simon Salamon és Sebestyén Mária apai dédszüleim a XX. század elején”

tünk, hogy a prэшházban kibontottunk egy-két olajos halat – a szekrény tele volt konzervekkel. Leültünk a hatalmas malomkőasztal mellé, és beszélgettünk, játszottunk, aztán lementünk a pincébe. Üres kézzel sosem tértünk vissza, egy demizsonnyi bort mindig magunkkal vittünk.

– *Tehát az elméleti felkészültséged – mert a sakk és a malomjáték nyilván a gondolkodásnak egy külön formája – már nagyon korán itt megalapozódott. A borkultúrához való vonzódásod is, végső soron gazdálkodó lettél, innen eredeztethető?*

– Nálunk mindenki gazdálkodó volt. A szüleim, nagyszüleim, mindkét ágon a dédszülők és a felmenők is. Dédnagypám Sárbogárdon a református közösség oszlopos tagja, nagyon ismert gazda volt, akit persze kuláknak minősítettek. Több száz holdon gazdálkodott; mindezt saját erejéből érte el, tehát nulláról kezdte az első világháború után.

– *A nagypádnak az édesapja?*

– Nem, a nagyanyámé. Az apai nagyanyám édesapja, Huszár Gábor. Az apai dédnagypám hősi halált halt az első világháborúban 1914-ben, a nagypámék tehát árván maradtak. A családuknak viszonylag ismert volt a környéken, ma is gyakran járok Cecére és Sárbogárdra a temetőbe,

„Huszár Gábor és Szönyegi Teréz dédszüleim az 1920-as években Sárbogárdon”

sokszor találkozási ismerősökkel, távoli rokonokkal. Legutóbb Mezőfalván a faluházban folytatott beszélgetés után jött oda hozzám egy addig nem ismert rokon, aki meghívott a szüleihez. A falatozás közben hamar előkerültek a szekrényből nagyapámnak a két világháború közti újságokból kivágott fotói. Ezen nagyon meglepődtem. Visszatérve a sírokra, az egyikre például úgy írták fel a szépapám, Simon Sándor nevét, hogy elé került egy rövidítés: az N. a nemesi származást jelölte, de ennek nem kell különösebb jelentőséget tulajdonítani, hiszen a kiterjedt családba kisbirtokosok, kismemesek, kétkezi emberek tartoztak, de volt iparos is, a Simon dédapám például kalaposmester volt. Értelmiségi pályára nagyon kevesen jutottak el, az anyagi nehézségek miatt is, de értékes és szorgalmas emberek voltak, akárcsak édesanyám kisparaszti felmenői is.

– *Egyik írásodban említetted, hogy az ősök vitézkedtek...*

– Volt egy hagyomány a családban – amit én aztán többé-kevésbé fel is fejtettem, mert gyerekkoromtól kezdve ezzel tömte nagyapám a fejünket –, miszerint Simonyi óbester, vagyis Simonyi József báró a rokonunk. Gyerekként sosem értettük, hogyan lehet rokonunk Simonyi József, mikor nem is az a neve, mint a miénk. Aztán később kiderült, hogy valójában Simon József volt az eredeti

neve, s akkor lett Simonyi, amikor vitézségéért báróságot kapott. A XIX. századi Nagy Pál írta meg Simonyi óbester első életrajzát, ez alapján született meg Jókainak *A legvitézebb huszár* című elbeszélése, amelynek könyvformájú első kiadása itt lapul valamelyik fiókban. Az óbester a magyar kultúrában és a katonahagyományban – főleg Jókainak köszönhetően – eléggé ismert, a családi legendáriumnak pedig nagyon fontos része, nagyapám is azt mondta: ő a férfivá válásunk talpköve. S persze nagyapám is huszár volt. Különben jól elszóraztam, amikor a családfát visszavezettem 1637-ig. Természetesen minden férfi őszám katonáskodott, kivéve édesapámat, aki nem lett katona valamiért. Még a katonakönyve is megvan, nem tudom, miért nem vitték el. Láthattad a falon az anyai ágon lévő őszám 1879-ben kiállított obsitját. Szántó János honvéd vég-elbocsátó okirata szerint összesen 12 évet 7 hónapot 16 napot szolgált a 48. gyalogezreden, ezzel a törvényszabta sorhadi és honvédségi védkötelezettségének teljesen eleget tett. Hol van már mindez, amikor hozzátartozott a magyar élethez, a férfivá és a felnőtté váláshoz a katonáskodás, a haza megvédelésének a képessége? Ha

„Nagyapám, dr. Simon Ferenc a huszáregyenruhájában”

a helyzet úgy hozta, őseink egy pillanatra sem gondolkodtak azon, hogy ez kötelességük-e vagy sem, hanem fegyvert fogtak. Az említett kulák dédnagyapám az egyik legfontosabb Fejér megyei alakulatnak, a székesfehérvári 69-es császári és királyi Hindenburg gyalogezrednek, azaz a 69-eseknek volt a katonája. Végig is harcolta az első világháborút, szerencsére ő hazatért, ahogyan az anyai dédnagyapám is. A családdal kapcsolatos dokumentumokat, könyveket, iratokat a későbbi feldolgozás reményében már rég begyűjtöttem, akár a családi emlékként őrzött feliratos csákvári kancsókat, fényképeket, s persze még egy sor – nekem értékes – kacatot.

– *A gyűjtőszenvedélyed már gyerekkorban jelentkezett?*

– Édesapámtól örököltük a gyűjtőszenvedélyt. Hatalmas bélyeggyűjteménye volt, ami ránk szállt. Nem is tudom, mit fogunk kezdeni vele. Gyerekkoromban az ő hatására én is gyűjtöttem bélyegeket, de aztán az nem érdekelt. Egyedül az illetékbélyegek izgatták a fantáziámat, de azok is csak azért, mert rajtuk volt a magyar

„Huszár Gábor dédapám és családja, Sárbogárd, alsótöbörzsöki tanya, 1933. június 4.”

„Nagyapám, dr. Simon Ferenc (jobbról) a bátyjával, Simon Gáborral”

címer (mármint a régiken a királyi címer). Azokból nekem is van egy szép sorozat. Ráadásul apám nemcsak bélyegeket gyűjtött, hanem mániája volt az „R”-betűs ajánlott cetlik beszerzése is. Régen azok is külön bélyegként jelentek meg, mindegyiknek saját sorszáma volt. A bélyeggyűjtőkön belül külön klikk foglalkozott velük. Ha a bélyegektől egyszer majd meg is válunk, az „R” betűket meghagyom, mert ezek még művészetileg is izgalmasak. A sok ugyanolyan kinézetű „R”-ek sorozata szinte egy kortárs képzőművészeti koncept-művé áll össze. Apám magyar pénzeket és érmekeket – de csak fémpénzeket, a papírpénz nem érdekelte – szintén gyűjtött. Külföldi pénz csak olyan van a gyűjteményében, amit én kaptam valakitől, és neki adtam. Az Árpád-kortól napjainkig húzódtott a skála. Óriási gyűjtemény, nagy része rendszerezve sincsen, hogy mi lesz a sorsa, magam sem tudom. Különös, hogy az édesapám a hatásomra kezdett el az ásványokkal foglalkozni. Az általános iskolai földrajz-tanárom szerette az ásványokat, és egypáran az iskolából elmentünk vele ásványgyűjtő túrákra. Szép nagy gyűjteményt hoztunk tehát

közösen össze, ez a mai napig is megvan, javarészt dobozokban, elcsomagolva. Javasoltam a gárdonyi polgármesternek, hogy egyszer majd hozunk tető alá egy állandó kiállítást, amelyhez felajánlom a gyűjteményemet.

– *Mondtad, hogy rendszerezni kellene, mert hatalmas az anyag.*

– Az egész Kárpát-medencére kiterjed, de még azon túlra is. Gyakran mentünk Sümegprágára az anyai nagyszüleimhez, az utat sokszor megszakítottuk egy kis meddőhányó menti kutakodással, hiszen több külszíni bauxitbánya meddőhányója mellett haladtunk el. Különben Gánttól Halimbáig, Nyirádtól Sümegig számos bányában megfordultunk, gyakran döbbenetesen veszélyes helyeken, magas és meredek falakon gyűjtöttünk. Amit a gánti bánya vagy a nyirádi Sándor-lencse agyagrétegből kivéstünk, az maga a

gyönyörű gipszrózsákat szedtünk ki, hiszen a puha agyagban szabadon nőttek a kristályok. Ezeket szépen óvatosan az agyaggal együtt szedtük ki, majd otthon óvatosan kimostuk őket. De nemcsak ásványokat, hanem kövületeket is gyűjtöttünk, ezek is mind megvannak valahol.

– *Több ezer darabból áll a gyűjteményed?*

– Nem hiszem, sosem számoltam meg őket. A lényeg a gyűjtés volt, a közös elfoglaltság, az édesapámat belevittük ebbe, aztán ő vitt bennünket mindenhova kocsival. Nagyon élvezte, minden hülyeségre rá tudtuk beszélni. Egyszer például találtam egy fél cementes zsáknyi nagy követ, amin volt egy körülbelül fél centiméteres repedés, ott látszott, hogy valószínűleg van a kőben egy nagy csiga. Megkértem, vigyük haza. Alig tudtuk berakni a Wartburg csomagtartójába, de hazavihettük. Már egészen korán komoly szakirodalmat gyűjtöttem össze, ezek ismeretében megfelelő szakmai módszerrel otthon nekiálltam kibontani a kőbelet a körülötte levő más állagú üledékes kőzetből. Talán tizenhárom éves lehettem ekkor, komoly fizikai megterhelést

jelentett a több napos aprólékos munka, de megérte, gyönyörű kövületet, egy harminc-negyven centiméter közötti Campanile kőbelet sikerült kibontanom. Ezek a kőbelek úgy képződtek, hogy a csiga vázába belekerült üledék megkövesedett, majd később a meszes váz lekopott. A gimnáziumban rábeszéltem a földrajz-tanároamat, hogy rendezzünk ásványkiállításokat, így vált rendszeressé „A hét ásványa” a tanári szoba előtti folyosón. Hétről hétre bemutattam a gyűjteményem egy

„Anyai nagyapám falusi színjátszóként (álló sor balról a második), Sümegprága, 1942”

csoda. A külszíni fejtéseknél egymást követő rendben látszanak a különböző kőzetretegek, az agyagcsikokból

fontosabb darabját, s melléjük kézzel írtam jellemzést. Ekkor mindenki azt hitte, hogy geológus leszek, hiszen a Kárpát-medence ásványainak nagy részéről alapos tudással rendelkeztem, ma is tudom a nevüket, a kristályszerkezetüket, a képletüket. Ásványbörzékre jártunk szerte az országban, cseréltünk, adtunk, vetünk. Édesapám igazi kereskedői vénával megáldott emberként a börzék végén egy-egy nagyobb tételt megvásárolt az erdélyi román árusoktól; amire nem volt szükségünk, azt elcseréltük vagy továbbadtuk. Alapító tagja voltam az ásványgyűjtőket tömörítő Magyar Minerofil Társaságnak, aktív ugyan már nem vagyok, de húsz éve rendszeresen fizetem a tagdíjat. A tatabányai geológiai szakközépiskola minden évben

rendezett egy ásványhatározó versenyt, amelyet az egyik évben meg is nyertem. Úgy, hogy a geológiai szakközépiskolásokat is megelőztem.

– *A kezdedbe adtak egy ásványt...*

– Meg kellett határozni, hogy mi az. Le kellett írni a kristályszerkezetét, a legfontosabb tulajdonságait, a képletét, megmondani a keménységét. Az úgynevezett Mohs-skála (a XVIII–XIX. század fordulóján élt tudósról, Friedrich Mohsról kapta a nevét) egytől tízig osztályozza az ásványokat. A tízes, vagyis a legkeményebb a gyémánt, a már említett gipsz például kettős, azaz nagyon „puha”, körömmel karcolható. A kvarcok nagy része, mint az ametiszt, a citrin, a füstkvarc hetes keménységű, ezek már megkarcolják az üveget. Az ásványtani szerelem eredménye-

képpen megpályáztam a veszprémi egyetem szilikát tanszéke által tehetőseges diákoknak kiírt pályázatát, így kutathattam is. Agárdról busszal jártam Veszprémbe, ahol különféle vizsgálatokat végezhettem. Csinálhattam síkmetszeteket, fölcsiszoltam bizonyos köveket. Mindig akadt, aki foglalkozott velem. Volt egy nagy scanning elektronmikroszkóp is, az álta-

„Huszár Gábor dédnagyapám a három lányával, vejeivel és unokáival Sárbogárdon a negyvenes évek végén (a hátsó sorban balról a második kisfiú az édesapám)”

lam fölcsiszolt mintákról ezzel készített felvételeket ma is őrzöm. Olyan látszólag amorf ásványokról van szó, amelyeknek a kristályszerkezetük csak a mikroszkopikus képen válik láthatóvá. Akkor Veszprémbe is azt hitték, hogy majd az egyetem szilikát tanszékére fogok felvételizni, míg a földrajztanárom a geológia szakra való felvételre akart rábeszélni. De egyikre se jelentkeztem.

– *Az ásványtan szerelmeséből hogyan lett író? De mielőtt még erről rátérnénk, ne felejtjük el az őseket! Egy helyen említetted – a legenda szintjén(?), félig komolyan(?) –, hogy táltosok és sámánok is voltak köztük. Történeteid-meglátásaid valós alapon nyugszanak vagy csak tódítások?*

– Ezek nem igaz történetek, kitárltam őket. Úgy lettünk nevelve,

hogy valamiért mindig azt kellett képzelnünk, hogy mi különlegesek vagyunk. Ez nagy próbatételt jelentett számunkra. Mert ha ennek az ember nem tud megfelelni – édesapám nagyon magasra tette a mércét –, kisiklás is lehet a következménye. Apánk állandóan versenyhelyzetbe kényszerített bennünket, én viszont ma arra törekszem, hogy ne hozzam ilyen helyzetbe a gyerekeimet.

– *Azért ez a mítoszhoz közeli „igaz” mese, hogy erősisen titeket?*

– Igen, igen. Az apa nélkül felnőt, háborús árva nagyapám számára nagyon fontos volt a családi hagyomány felerősítése; ez pszichológiailag teljesen érthető. Ma úgy érzem, vagy a magam számára úgy erősítem fel a dolgokat, hogy a nagyapám történetei állandóan

egy különleges világot, egy mítoszt teremtettek körénk, hogy ez védjen meg bennünket. Az embernek mindig az volt az érzése, hogy mi egy nagy, erős család vagyunk. Ma talán ezért is élem meg olyan nehezen a család összeomlását. Mert sorra történtek velünk a tragédiák, egymás után temettük el a családtagokat. Nagyapám halála után elkezdődött az atomizálódásunk, s az ember egyszer csak azt veszi észre, hogy egy valahai nagy és erős családból szinte magára maradt. A családi cég vezetésétől kezdve minden a vállán nyugszik. S persze én úgy nőttem fel, hogy a felnőtté válásomat négy nagyszülő szerető tekintete kísérte figyelemmel, s ma, harmincnyolc évesen is él a két egészséges, szellemileg friss nagyanyám. Mit mondhatna a három és fél

éves legkisebb lányom, ha értené mindezt? A mérleg katasztrofális: édesapámnak és a feleségem édesanyjának váratlan halála után a gyermekeinknek három dédnagyanyja és mindösszesen két nagyszülője él.

– *Visszatérve a korábbi kérdéshez: hogyan lett az ásványtan, a geológia iránt érdeklődő fiúból művész?*

Amikor a földcsiszolt mintákat, a mikroszkóp alatt megjelenő egy-egy alakzatot láttad, nyilván valaminő képzőművészeti szépség is megragadott. Mikor kezdted verset írni?

– Mindez párhuzamosan történt, mert akkor is szerzteágazó volt az érdeklődésem. Olyan helyzeteket teremtettek a szüleim, hogy több oldalról is motiválódtunk. Gyerekkoromban például minden nyáron

ki kellett mennem legalább három hétre a térszbe nyári munkára. Egyik évben a homokbányába lettem kiküldve, a másik évben a kőművesek mellett lettem segédmunkás, valamelyik évben vízholdó voltam a kombájnosoknál. Tehát két-három hét, attól függ, hogy jött ki a nyári szünet, intenzív munkával telt el. De minden másban is így volt. Például sokat jártunk múzeumba. Az átlagos műveltségű vidéki magyar gyerekhez képest én sokkal több tárlatot láttam. Viszonylag sok könyvünk volt otthon, köztük kézikönyvek is. Amikor a *Magyarország történetére* volt szükségem vagy a *Kémiai lexikonra*, csak levettem a polcra. Ugyanakkor könyvtárba járó ember voltam, folyamatosan olvastam. Első nagy élményem a *Kincskereső kisködmön* volt: az elolvasásával váltam olvasóvá.

– *1972-ben születted, akárcsak az én harmadik gyermekem. A Kincskereső kisködmönön kívül szere-*

pet játszott-e valami más is – például a Kincskereső című folyóirat – érdeklődésed alakulásában? Noha a Kormos István és társai fémjelezte Kincskereső gyereklap volt, oldalait igazi írók töltötték meg.

– *A Kincskereső kisködmön kötelező olvasmány volt, én teljesen beleszerettem. A nagylányunk például ma*

„Édesanyám (a hátsó sorban jobbról a második) első áldozós képe, 1956”

nem érti meg a hozzá fűződő szerelmemet. Jó, hogy említetted a *Kincskereső*t. Az édesapámat rábeszéltem arra, hogy járasson nekem újságokat. Kilencéves koromtól többek közt a *Kincskereső*vel is bekopogott a postás. Évfolyamai valahol még ma is megvannak a padláson, nem dobtam ki őket. A másik előfizetett újság az *Úttörők* lapja, az *Iránytű* volt. Valamelyik iskolai pályázaton egyéves előfizetést nyertem, és onnantól kezdve járattuk azt is. Az orosz is szerettem, bár nem voltam szorgalmas nyelvtanuló, de azért két *gazétára* ugyancsak előfizettünk. A belőlük kivágott hajlítható, átlátszó, élénk kék hanglemmek is megvannak valahol. A postás bedobta még a szüleimnek a *Fejér Megyei Hírlapot*, a *Magyar Hírlapot* és a *Magyarország* című hetilapot is. Ha hiszed, ha nem, ezt én nyolcéves koromtól olvastam. Mindig elkértem a szüleimtől, amikor nekik már nem kellett, és kivagdost-

tam a nekem fontos cikkeket. Volt egy nagy cikkgyűjteményem; a nyolcvanas évek politikai és más dolgait mind kigyűjtöttem. S egy időben – úgy emlékszem – járt hozzánk a HVG is, Az IPM-et pedig a könyvtárban olvastam.

– *A politikai és közéleti jellegű cikkek mellett az irodalmi és művészeti közleményeket is kivágtad?*

– Elsősorban a belpolitikát és az irodalmat gyűjtöttem. Innen nézve ez most teljesen abszurdnak és hihetetlennek tűnik. Pár éve a feleségemmel együtt találkoztunk azzal a lánnyal, akivel két nyáron keresztül is együtt táboroztunk édesanyám munkahelyének köszönhetően egy miskolctapolcai gyermeküdülőben. Nagyon jóban vol-

tunk, utána 6–7 évig rendszeresen leveleztünk is. Feleségem tudakolódzott a „kis Simon” felől, és megkérdezte: milyen gyerek volt a férje. Nagyon aranyos, felelte, de azt nehezen lehetett elviselni, hogy egyfolytában politizált. Az nem lehet, hogy ő 11 évesen politizált – mondta Eszter. De, az egész magyar politikát – ’83-at, illetve ’84-et írtunk – fejből tudta; még a nemzetközit is. Tényleg így volt, mert a Magyarországot mindig elolvastam.

– *Ez hihetetlen.*

– Ennek mindmáig megvan az előnye, mert a nyolcvanas évekre úgy tudok visszaemlékezni, mintha felnőtt fejjel értem volna meg azt az időszakot. Amikor a nyolcvanas évek európai politikája kerül szóba, nem hangzanak ismeretlenül az akkori nevek. Szinte minden visszajön a fejembe.

– *A politikai műveltségedet a hajdani gyermek politika és közélet iránti érdeklődésed alapozta meg?*

– Nem hiszem. Inkább az, hogy régen, amikor még összejárt a nagycsalád, heves politizálásba csaptak át az ebéd utáni beszélgetések. Én mindig a nagyok mellett voltam, és számot tátva hallgattam őket. Még a játék sem érdekelt. Valamiért megengedték, hogy köztük legyek (később így, édesapámék heti játékát figyelve tanultam meg ultizni is). A nagyapám, keresztapám, nagybátyám és az édesapám állandóan vitatkozott. Elég heves vitáik voltak, és én végighallgattam őket. Talán az is számított, hogy a szüleim egyáltalán nem engedtek tévét nézni (kivételet talán csak két keddi sorozat, az *Onedin család* és a *Gyökerek* jelentett), így inkább olvastam. Viszont a Híradót mindig megnézhettem, s csak utána zavartak ki a szobából.

– Huszonnégy éves voltál, amikor az első verseskönyved megjelent. Mikor írtad az első verset?

– A gimnáziumban végig írtam, a kéziratos füzetek mind megvannak. Az első kötetbe egyet sem vettem föl közülük, pedig abba is csak játékos kísérletek kerültek bele.

– Tudsz valamit belőlük idézni?

– Nem. Nem is szeretem őket. Pedig akkor még egy-egy irodalmi lapnak is küldtem belőlük.

– Kötött versek voltak?

– Javarészt igen, de nem voltak igazán jók. Ennek ellenére közülük több újságban, folyóiratban is megjelent, például az *Árgusban*. Egyébként is meghatározó találkozás volt számomra az *Árgus* alapító főszerkesztőjének a megismerése, Péntek Imre karolt fel, beszélt rá a magyar szakos felvételre is; mai napig szoros barátság van köztünk. A korai verseimet az általános iskolai magyartanáromnak mutogattam meg, a gimnáziumi mit sem tudott az irodalmi érdeklődésemről. Amikor szóba került, hogy magyar szakra mennék, összekulcsolt kezekkel azt mondta: „Lacikám, könyörgöm, csak magyar szakra ne

menj!” Sokszor rendetlenkedtem, a gimnázium utolsó két évében például minden nyelvtanórát végigkártyáztunk, a pad alatt adva tovább a lapokat. Ennek ellenére nagyon jó voltam nyelvtanból, nemcsak a középiskolában, még az egyetemen is.

– Tehát rossz gyerek voltál.

– Voltak ilyen időszakok is, de látványosan nem rosszalokodtam. Az irodalomórán például állandóan olvastam. Dürrenmattot vettük negyedikben, a *Fizikusok* volt az egyik kötelező olvasmány. Amikor a tanár fölszólított, azt se tudtam, mi volt a kérdés. „Mit csinálsz már megint?” Odajött, és mint-hogy meglátta az ölemben a Dürrenmatt-kötetet, jól lesidott: „Már megint az órán olvasod a kötelező olvasmányt!” Valójában éppen akkor fejeztem be Dürrenmatt összes drámáját, mert a *Fizikusok* annyira megtetszett, hogy az író összes színpadi művét elolvastam. Bár a magyartanárom, Rimelené gyakran megszidott, mégis majdnem mindig ötös voltam irodalomból, és a fogalmazásaim is jól sikerültek. Nagyapám és a keresztapám is jogász volt (édesapám is az szeretett volna lenni, de nem engedték), belőlem is azt akartak faragni a szüleim. Mohácsi Károlyhoz jártam Fehérváron magánórákra, ezek a beszélgetések alapvetően meghatározták a gondolkodásomat. Azzal kezdte, amikor leültetett a konyhájában: „Kisfiam, az első óra azzal fog elmenni, hogy javítunk. Ezt és ezt húzd ki!” Miért – kérdeztem. „Mert ezt úgy írárták be velem a kommunisták.” Lapoztunk. „Ezt is húzd ki!” – „Miért?” – „Mert ezt is csak a piszkos kommunisták miatt írtam bele.” Végigpreparáltuk a tankönyvet. „Most vedd elő a füzetedet, diktálni fogok!” „Mit?” „Azt, amit kihúztak velem. Például a *Kalevaláról*

és a *Bibliáról*.” Azon szövegrészeket diktálta le, amelyeket könyvének kéziratából kihúzott a cenzúra. (A később-

„Anyai nagyapám, Offenberg Lajos az ötvenes évek elején Sümegprágán”

bi kiadásokba ezek a részek természetesen visszakérültek.)

– Nekem tízéves koromban Petőfi volt a kedvencem. Nyilván te sem Kassák Lajos szellemében írtad gyerekkori verseidet. Kik hatottak rád?

– Nevetni fogsz: az irodalom szeretete részben nagyapámtól meg a szüleimtől ered. Édesanyám nagyon sokat olvasott: önmagának és nekünk is. Ez biztosan meghatározó volt. Én is rengeteget olvastam, elsősorban klasszikus magyar irodalmat, szinte mindent, amiből már sok mindenre nem is emlékszem. A nagyapám különben írt is, a harmincas években verseskönyve is megjelent. Költőként Ady-epigon volt, ám ezt a gyermek nem látta, s így lelkesedett a szeretett nagyszülő verseiért.

– Hogy hívták?

– Dr. Simon Ferencnek. 1932-ben jelent meg a verseskötete, miután a Pázmányon befejezte a jogi tanulmányait. Olyan tanárai voltak, mint pél-

dául Magyary Zoltán, az általam őrzött indexében büszkén szoktam mutogatni az aláírásait. Magyary neve némelyeknek talán még mond valamit, sajnos egyre kevesebben tudják, ki is volt ő, s mit jelentett a magyar közigazgatási jog számára. Nagypapám fehérvári kiadású verseskönyvéből két példány meg is maradt nekünk. Rossz versek lettek volna? Nem tudom. Egy közepes tehetségű versfaragónak, egy vidéki magyar fiatalembernek az életérzését tükrözték. S persze később, még idős korában is írt verseket, főleg nekünk, gyerekeknek; az egyik költeményemben idézem is (*szüret van ma Sárbogárdon, nagypapám szüretje...*). Ezeknek a kései verseknek az irodalmi értéke csekély, de számomra mégis valamiféle muníciót, indítást adott, hogy az ember kifejezheti írásban a gondolatait. Írt ő mást is, ami aztán a későbbi életünket megnehezítette, politikai dolgokat. Ügyvédbojtárként Dégen gróf Festetics Sándornak dolgozott. Festetics korában hadügyminiszter, majd 1931-től az enyingi választókerület országgyűlési képviselője, az egyik szélsőjobb oldali politikai mozgalom megalapítója volt. Nagypapám 23 évesen került mellé mint tehetséges jogi gyakor-

nok, de szerencsére két év múlva a bátyja és az édesanyja kiszakította az egyre radikalizálódó politikai közönségből. Bár nagypapám soha senkit sem bántott, sőt kifejezetten melegszívű, segítőkész, érzékeny ember volt, ez a majdnem két év mégis meghatározta az életét. A háború után az Andrassy út 60-ba került, s a szocializmus alatt mindvégig megfigyelés alatt állt. Az már senkit sem érdekelt, hogy később a Nemzeti Parasztpárt tagja lett. Különben van is Veres Pétertől dedikált könyvem, amit a nagypapámtól örököltem.

– *Tiszteled a hagyományt, ez munkásságodból is kitűnik. Mi volt az első élményed, ami az avantgárd iránt vonzott? Nekünk a hatvanas évek elejétől szinte oázis volt a párizsi Magyar Műhely, hiszen azok az írók (Kassák, Füst Milán, Szentkuthy) kaptak különszámot, akik a politika által a magyar irodalomból úgyszólván kitöröltettek. A hazatelepülés után majdnem egy évtizeddel, pontosabban a 100. szám megjelenését követően ti vettétek át a szerkesztést. Az avantgárd jele már első verseskötetedben is észlelhető. A Torzó befejező négy sora így hangzik: „csak a teljesség / láttán / támad / hiányérzetem”. Mert a világot magunkban*

minduntalan újraépítjük, és csak azt lehet újraépíteni, ami nem teljes?

– A gimnázium végén csak az ELTE jogi karára adtam be jelentkezést, ahova nem vettek fel. Katasztrófális magyar felvételi vizsgát írtam. Ennek elsődlegesen az volt az oka, hogy elaludtam. Háromórás volt az írásbeli felvételi, én másfél óra késéssel érkeztem meg. Nem ülhettem asztalhoz, mert otthon hagytam az irataimat. A nagybátyám hozta utánam. Így egy óráam maradt csak a fogalmazásra. Nem sikerült, így a gimnázium után otthon maradtam. Ez meghatározta további éveimet: édesapám beprotezsált egy munkahelyre, ahol nagyon sokat tanultam; legfőképpen csinos és kedves hölgyektől – gépelni. Másrészt rendkívül sokat olvastam. Valamint beiratkoztam egy kétéves vendéglátóipari iskolába, ahol üzletvezetői szakképesítést szereztem. Az olvasás mellett már születtek verseim is, amelyeket elküldtem a könyvtárban forgatott lapokhoz, például a Holmihoz és a Jelenkorhoz. Ezekre azért emlékszem, mert tőlük választ is kaptam. Várady Szabolcs egykori levele épp a közelmúltban került a kezembe. Teljesen igaza volt, azok a versek nem voltak jók. Péntek Imrének köszönhetően a fehérvári Árgusban jelentek meg kis szösszenteim. Közülük csak egyet-egyet – az avantgárd közeli játékokat – válogattam be első könyvembe. Péntek meghívott Dunaújvárosba az általa szervezett Fiatal Költők Fesztiváljára, ahol többekkel (Pálincás Istvánnal, Léka Gézával) ismerkedtem meg. A programban szerepelt egy Magyar Műhely-est is. Addig még nem is hallottam a folyóiratról. A műsorban fellépett Nagy Pál, Bujdosó Alpár, Abajkovics Péter, Tóth Gábor, Székely Ákos.

– *Ez mikor volt?*

– 1991-ben. Különben Bella Istvánnal is ekkor ismerkedtem meg, aki a Műhely-estet követően a színházte-

„Családi szüret 1980-ban nagypapám sárbogárdi szőlőjében, a puttonyos gyerekek vagyok én”

rem előterében zongorázott. Hosszasan beszélgettünk, mert korábban én nyolc évig zongoráztam is, ráadásul még nagyon sokáig énekeltem is. De a zongorával úgy jártam, mint a sakkal: sem szorgalmam, sem tehetségem nem volt hozzá, ezért elhagytam. A zenei műveltség viszont nem vész el. A Magyar Műhely dunaiújvárosi műsorát látva különben teljesen megdöbbentem. Vidéki gyerekként hiába ismertem ezt-azt – bár rendes kocsira sosem volt pénzünk, ám szüleim részletre vásárolták a kortárs festményeket –, ahhoz az élményhez viszonyítva, amit jórészt édesanyám olvasása inspirált, a tévékészülékeket ide-oda rakosgató performansz nekem teljesen új volt. Kint beszélgetni kezdtem egy számomra ismeretlen, ám láthatólag a társasághoz tartozó hölgygel. Kedvesen kérdezte, hogy ráérek-e. Persze, hogy ráérek, mondtam, hiszen nem

vettek fel az egyetemre. Régi Magyar Műhely-számokat nyomott a kezembe, hogy tanulmányozzam őket. Egyébként a Magyar Műhelynek rendszeresen vannak fogadóórái, ha a folyóirat tetszik, szívesen látnak. (Az illető hölgy Béládi Zsófi volt, a neves irodalomtörténész felesége, aki a Magyar Műhely Baráti Kör adminisztratív munkáját végző személyként mindenhol kísért a szerkesztőket, s akivel később szoros baráti kapcsolatba kerültem.) Miért ne mennék? És elkezdtem a fogadóórákra járni. Egy darabig a Lukács cukrászdában, majd az Angelikában tartották havonta egyszer vagy kétszer. Amikor itthon voltak a párizsiak, ők is részt vettek a találkozón. Tóth Gábor és Nagy Pál inspirálására én is csináltam olyan képvereket, mint amilyenek a Műhelyben megjelentek. A helyi könyvtár a rendszerváltozás

pillanatában vett egy fénymásolót, és a könyvtárvezető megengedte, hogy használjam. A számítógéppel betűket tudtam nagyítani-kicsinyíteni, vágtam és ragasztottam, s az így készült

„Feleséggel, Eszterrel 1996 nyarán”

első képversek meg is jelentek a Magyar Műhelyben.

– *Akkor már ismerted Kassák Lajos vagy Barta Sándor képverseit, avagy csak a Magyar Műhely alapján dolgoztál?*

– A Magyar Műhely alapján. Két év múlva már egyszerre jártam a bölcsészkarra és a tanárképző főiskolára, egyszerre végeztem el mindkettőn nappali tagozaton a magyar szakot. A véletlen úgy hozta, hogy a főiskolán a magyar tanszék vezetője Kilián István volt, aki a régi magyar képverssel is foglalkozott. Így egész széles áttekintésem lehetett a témáról. A Lukács cukrászdai találkozások után Nagy Palival levelezni kezdtünk. Az ő révén ismertem meg személyesen Papp Tibort és Bujdosó Alpárt is. S nekik köszönhetően elég sokszor megfordultam Párizsban és Bécsben (az egyetemistaként Párizsban töltött

három hét is feledhetetlen volt). Sokat köszönhetek a Magyar Műhelynek, mert ténylegesen ők nyitották ki nekem – esztétikai értelemben is – a világot. Kalauzoltak, múzeumokba vittek el; megmutattak addig előttem ismeretlen dolgokat, olyan könyveket adtak a kezembe, amelyeket csak hírből ismertem.

– *Akkor kezdődött a képzőművészeti munkásságod? Habár a képvers egy kicsit kapcsolódik a képzőművészethez, annak egyik sajátos formája.*

– A képzőművészeti érdeklődésem nagyon összetett. Igazság szerint visszavezethető az általános iskoláig, ahol nagyon jó rajztanárom volt (személyében az ásványgyűjtő földrajztanárt is tisztelhetjük). Egy időben a rajzszakkörbe is eljártam, annak ellenére, hogy igazán jó kézügyességem nem volt. A szemem volt meg hozzá, már mint a képzőművészethez, meg – akárcsak a fotósoknak – a látásom. A rajztehetség az öcsémbe szorult, ő a mai napig fest, rajzol. Különböző dolgokban hatottunk egymásra (a bicskagyűjtéstől az ásványgyűjtésig), nem is lehet eldönteni, melyik dolgot melyikünk kezdte el, vagy vette át a másiktól. Az általános iskolában sok technikát is megtanultunk a rajztanáromtól, a papírdúckészítéstől a linómetszésig én is mindent kipróbáltam. A linókéseket mi magunk fabrikáltuk régi esernyők merevítőiből. Később a gimnáziumban szintanulmányokat festettem temperával, melyeken – még ha burkoltan volt is ott – érződött Vasarely és mások hatása. A gimnáziumban két művésztanár is tanított, Szegedi Zoltán festő- és Zsigmond Aranka textilművész, ők szerették a temperával festett nonfiguratív kísérleteimet.

– *A szemed jobb volt, mint a kezed, hiszen nem véletlenül készültek azok a lettrista versek, betűszézbontó kísérletek* (Egy paradigma lehetséges részlete; met A Morf ózis; ISBN 963 7596 26 7) *vagy a titkos pecsétek* (Secretum sigillum), amelyek – a világot körüljárva talpunkkal mindenhol hagyunk nyomot – mind-mind a fotós szem kiválasztó képességéből erednek.

– Amikor a Képzőművészeti Főiskolán elindították az intermédia szakot, gondoltam, végre van egy olyan szak, amire én is felvételizhetek. Mikor megpróbáltam, már harmadéves voltam a magyar szakon, s rengeteget dolgoztam számítógéppel, címlapokat és könyvborítókat is terveztem már. S a fotózást sem hagytam abba (a gimnazistaként kapott Szmenát idővel egy Zenitre cseréltem). Az erőteljes vizuális érdeklődés tehát megvolt bennem. Édesapám hatása itt is érvényesült. Őt a sárbovárdi gimnáziumban az a Francsics József tanította, aki az ötvenes években a képzőművészeti főiskolán Domanovszky Endre és Hincz Gyula tanítványa volt, s nagyapámmal gyakran sakkozott meg borozott. (Ma is őrizzük édesapámról kamasz korában készített portréját, s pár időskori tájképet.) A családban úgy nevelődtünk, hogy a vizualitás iránti érdeklődés mindennapi életünk része lett, a sok kép a falon igencsak hatott ránk. Tehát elmentem az intermédiára felvesztetni. Egy hét munka az Epreskertben. Az első hét végén a műveket értékelik, és elküldik a társaság kilencven százalékát. Én a második fordulóra is bekerültem, de innen már nem jutottam tovább. Abban, hogy kiszórtak – jóllehet Kapitány András és Szegedy-Maszák Zoltán is biztatott, jövőre megint jelentkezsek – alighanem közrejátszott a Magyar Műhely-kapcsolatom is. Szentjóbgy Tamás ült velem szemben, s láttam – nem jó jel! –, hogy a kezében lévő papírlapra nagy betűkkel föl van írva:

Magyar Műhely. A bizottság tagjai közül Beke László főként a művészettörténet felől faggatott. Tudom-e, hogy ki az a Maulbertsch? – kérdezte az egykori fehérvári gimnazistát. Hogyne tudtam volna. Nemcsak a fehérvári freskóit ismertem, hanem az édesanyám egykori sümegi gimnáziumához közeli templom, valamint a váci székesegyház faliképeit is.

– *Tehát hátrány volt a Magyar Műhelyben végzett tevékenységed?*

– Mindenképpen úgy érzem, hogy igen. Sugár János és Szentjóbgy esetében is. Meg kell jegyezni, a nálam jóval tehetségesebbek – szerencsére – bekerültek a főiskolára. Nem nagyon bántam kiebrudaltatásom, hiszen részemről ez csak játék volt, kísérlet. Volt mit tanulnom, magyar és történelem szakra jártam, áthallgattam más szakokra is, jelentkeztem számítástechnikára és összehasonlító irodalomtudományra is. Felvettek, ám órákra nem jártam, mert közben a jogi egyetemre is beiratkoztam, de végül ezt is félbehagytam. Egyébként évekkel később az intermédiás felvételi helyszínén, az Epreskert Parthenonfríz termében önálló kiállításom is nyílt, amin az előzmények után nagyon jót mosolyogtam. S például Peternák Miklóssal is kiváló szakmai viszonyba kerültem, Beke Lacival jókat beszélgetünk, gyakran vesz részt a 2004-ben általam alapított s a fővárosi képzőművészeti életben rangos kiállítóhellyé vált Magyar Műhely Galéria kiállításain. A galéria születésnapját kissé megkésve, most ünnepeljük meg a kuratórium tagjainak a közös kiállításán, ahol Szombathy Bálint, Pető Hunor és Pető Barna képein kívül kiállítottuk a szekercegyűjteményem darabjaiból készített installációimat is.

– *Az elméleti érdeklődésed már korán kiderült. Egyetemistaként a Nyugat tartalomjegyzékét szerkesztetted, s elvégezted József Attila szonettkoszorújának, A kozmosz énekének*

szóetimológiai vizsgálatát is. Sokirányú érdeklődésedet bizonyítandó, nem is akármilyen szinten, egy kötetnyi tanulmányt ugyancsak letettél az asztalra. Némelyiküket a szakma igen magasan értékeli. Újraolvastam az első tanulmánykötetet (Hidak a Dunán), tényleg olyan hidakat vertél a konkrét versről írott tanulmányodban a magyar irodalomtörténet lustán szétszaladó folyójára, amely mindennél jobban tanúsítja a konkrét vers esztétikai hatékonyságát. Ezek szerint az elmélet és a gyakorlat nálad képzőművészként-költőként együtt volt?

– Ez egyébként abszolúte a Magyar Műhelynek, a konkrét költészet esetében pedig még Szombathy Bálint barátomnak a hatása. A *műhelyesek* – és itt nemcsak a három idősebb szerkesztőre gondolok, hanem a fiatalabbakra is – többé-kevésbé arra kényszerültek (erről egyébként Szkárosi Endrének van egy nagyon jó írása), hogy az elmaradt kritikai recepciót saját maguk írják meg. Ez persze némi belterjességet is mutat, de megvan az avantgárdban a hagyomány (Kassák Lajos). A programalkotási készség mögött egy olyan igény is munkál, hogy elméletileg is alapozzuk meg mindazt, amit csinálunk. A *műhelyesek* – minthogy róluk, részben politikai, részben más okok miatt nem írtak – ezzel csökkentették a magyar irodalomtörténet fehér foltjait. Engem az egyetemen nagyon megkapott a verstan – annak ellenére, hogy az utóbbi húsz évben nem írtam klasszikus formában verset. Mindent összegyűjtöttem és elolvastam a szakirodalomból. Ráadásul két félévben keresztül jártam Szepes Erika szakszemináriumára. Amikor Kenyeres Zoltántól némely tantárgy alól felmentést kértem (a főiskolán és az egyetemen egyes tárgyak fedték egymást), azt mondta, kopogjam le az aszklepiádészi strófát. Simán lekopogtam neki ceruzával. Teljesen meg

volt lepődve, és így nyugtázta kérésemet: „Jól van, Laci, fölmentjük.”

– *Kenyeres volt az, aki óvott téged attól, hogy a politikával foglalkozál. Azt szerette volna, ha megmaradsz az irodalomnál.*

– Igen, így van. Kenyeresről először is azt kell tudni, hogy engem maximálisan felkarolt, amiért nagyon hálás vagyok neki. Nem tudom, hogy mit látott meg bennem, de egy reggel csöngött a postás az albérletünkben, s átadott egy táviratot. „Kenyeres professzor úr kéri, hogy holnap (valahol meg is van ez a távirat) ekkor és ekkor jöjjön be a tanszékre, mert

szeretne beszélni magával” – és a végén ott volt B. Szabó Edit titkárságvezetőnek (akivel azóta is együtt dolgozunk) a neve. Még elsőéves voltam, nem is értettem a dolgot, mert nem tanított Kenyeres tanár úr. Bementem hozzá, leültem. Szeretné, ha a tanszéken segítenék neki – végül tanszéki gyakornok lettem –, mit szólnék hozzá? Teljesen meglepett az ajánlattal, de ígért mondtam. Egyszer egy levelet kellett megírnom, egyetlen dolgot javított benne – ezt egy életre megjegyeztem – a többes szám egyeztetését. Ami azért volt fontos, mert ezt állandóan rosszul írják az írók is. Kenyeres szerint az írást igazán nem lehet megtanulni, erre születni kell. Ő látta a leveleimből, hogy van tehetségem az íráshoz. Ezek után jött az a bizonyos távirat. Különben nála jártam doktori iskolába is. Mindig rugdosott, hogy ne közéleti dolgokkal foglalkozzak, hanem fejezzem már be

a doktorimat. Bár túl vagyok az abszolutóriumon, mind a mai napig nem védtem meg a fokozatot. A boros könyvünk bemutatóján a mezőgazdasági múzeumban találkozott az édesanyámmal. Akkor már szőlész–borász

jában tapasztaltam hasonlót) lassan klasszicizálodsz. (Paradox, hogy emellett is megmaradtál avantgárdnak.) Amit a Japán hajtáson túl a Háromlábú lovat etető lány is mutat. Talán a Krisztus könnyezését is „megszólaltató” szürreális grafikák formálták ilyenné a szöveget. A sajátoddá tett, Kassákot idéző zárás – „Az ég alszik, a lány meghal, mi tavaszest és vaszöldet énekelünk az embereknek” – pedig olyan, a gyöngeségből hitet sarjasztó nóvum, hogy szinte ars poeticának is megteszi.

– Az egész életformám, szemléletem meg a mindennapi életritmüsem is folyamatosan változik. Tehát nem az avantgárd érdeklődésem háttérbe szorulásáról van szó, hanem az egész életem átalakulásáról. Nem tartozom azon emberek közé, akik életprogramszerűen tagadják meg – részben tudva, részben tudattalanul – az örökségüket, amit magukkal hoztak, sőt egyre inkább ehhez térek vissza, és ezt bontom ki. Ez egyébként inkább tematikai változás, poétikai kevésbé.

– De hát stílusban igen.

– Stílusban mindenképpen, az esz-közhasználatban – most nyelvi eszközökre gondolok – kevésbé. Igazság szerint, ha megnézzük a *Japán hajtás* verseit, azok is magukon viselik az avantgárd szövegalkotás technikáit. Az egész könyvmű megalkotásánál az volt a szándékomban: néha kandikáljon és vigyorogjon ki az ördög a valóság mögül. Az avantgárd is így kukucskál ki – főleg ott, ahol mi bekukucskálunk a lapok mögé.

– De hát stílusban igen.

– Stílusban mindenképpen, az esz-közhasználatban – most nyelvi eszközökre gondolok – kevésbé. Igazság szerint, ha megnézzük a *Japán hajtás* verseit, azok is magukon viselik az avantgárd szövegalkotás technikáit. Az egész könyvmű megalkotásánál az volt a szándékomban: néha kandikáljon és vigyorogjon ki az ördög a valóság mögül. Az avantgárd is így kukucskál ki – főleg ott, ahol mi bekukucskálunk a lapok mögé.

„Magyar Műhely-es disznóvágás, Sörös Zsolt, Szombathy Bálint, L. Simon László és Kovács Zsolt, Gyál, 2002. december 21.”

szakos hallgató is voltam, így megjegyezte neki, hogy a közélet és borászat mellett (helyett) befejezhetném a doktorimat is. Nem egyszer hallottam tőle, hogy a politikusok felületesek, tájékozatlanok (ebben persze van igazsága), és aki a politikai pályára adja a fejét, az a könnyebb utat választja. Én mindig soroltam neki az ellenpéldákat, talán éppen magamat igazolandó. A nagy írókat, akiknek a tehetsége százszor nagyobb, mint az enyém, Vörösmartytól Jókain át egészen Németh Lászlóig. Akik a politikai szerepvállalás mellett hiteles életművet tudtak létrehozni.

– *Ide-oda ugrálunk az életműben. Szeretném, ha egy kicsit a verseskötetekre is rátérnének! Újból elolvastam az összes verseskönyvedet. Igen érdekes a vendégszövegek szerepe, és – lehet, hogy meglepődsz azon, amit mondok – avantgárd ide vagy oda, az idők folyamán (Lászlóffy Aladár lírá-*

„Édesapámmal a családi borospincénkben 2005 őszén”

(Bakos Zoltán felvétele)

– Az első verseskönyved szintén japán hajtással készült, de nem voltak elrejtve a fölvágtatlan lapok közé ezek a kukucskalós fényképek (ami döbbenetes: a szülők, a temető, a kapu és a különféle régi dolgok is). Tehát a Japán hajítás ennek egy továbbfejlesztett változata. A szépséghez való vonzódásoddal (nem beszélve a Bibliából meg az innen-onnan vett szövegekről) valami olyan gyönyörűséget hoztál létre, amit én a Magyar Műhely-eseknél – kivéve talán Papp Tibor ízeket, szagokat, a föld szagát, az élet szagát megörökítő életrajzi regényét – nem nagyon tapasztaltam. Az ő avantgárdjuk kemény maradt, nálad pedig egy érzelmi struktúra működik, amelyben benne van a család, és benne van a történelem is.

– Ne felejtjük el, hogy a Magyar Műhely-esek (akik ugyan nagy hatással voltak rám) és köztem van egy alapvető különbség: nekik úgy telt el az életük, hogy hiányzott belőle a gyerek. (Ennek részben tudatos döntést, vállalást, részben meg más okokat kell keresni a háttérben.) Engem fölvet a gyerekszivaj.

– Igen, de az ő esetük dráma volt. 1956-hoz kapcsolódó dráma.

– Valóban. A gyerekekkel való együttélés viszont úgy alakítja át az életet, a gondolkodást, hogy azt nehe-

zen értik meg azok, akiknek ez kimaradt az életéből. Nagy Pál önéletírásából kiderül, hogy Pali nem akart gyereket, hogy ne vonja el a figyelmét az alkotásról. Nekem teljesen más az életszemléletem. Számomra a gyerekek, a család inspiráló közeget jelent, a felesé-

gem és a lányaink is meghatározó, csodálatos részei az életnek. Németh Lászlóra szoktam hivatkozni, aki nekem ebből a szempontból példa: orvos, pedagógus, teoretikus gondolkodó, nevelő, tanító, és kiváló szépirodalomíró, hogy négygyerekes családapa volt.

– Végül is érzelmi pluszt jelent a családhoz való vonzódás.

– Rendkívül sokat. És nagyon átalakítja az ember gondolkodását. Ugyanakkor azt nem lehet elvárni, hogy Nagy Pál hetvenöt évesen egyszer csak olyan szövegekkel jelentkezzen, amelyekkel akár az egész életprogramját lerombolja. Ebből a szempontból pszichológiailag a legizgalmasabb Papp Tibor *Egy háborús kisgyermek mozaikja* című könyve. Visszatalálás ahhoz, ahonnan, amiből ő vétetett. Ez a könyv számomra is egyfajta igazolás, hogy ez nem összeférhetetlen a kísérletezéssel, a progresszivitással. Tibor túl tudott lépni saját doktrinerségén, ez egyébként – visszaemlékezve a régi beszélgetésekre – egyáltalán nem lehetett könnyű. Persze bizonyos értelemben mindegyikük túllépett rajta, de a családi múlthoz, a nemzeti hagyományhoz való viszony megközelítésében csak Tibor tudott érvényeset alkotni.

– A Japán hajítást olvasván a Fides

quaerens intellectum – a tíz ragyogó négysoros – vége olyan, mint egy misezárás. Ugyanis itt jön csak elő igazán a család, a föld, a hagyományhoz való vonzódás szakrális volta. Az öregember a szétmorzsolts földet majd nem ostyaként veszi magához. A megannyi zoltáros improvizáció pedig azért tetszett nekem olyannyira, mert a vendégszöveg és a saját szöveg együttese a Rónay Lászlótól Kalász Mártonig verssel megtisztelt íróhad portréját is adja.

– Ha ez dicséret, örülök neki. Jól esik. Annyifelé ágazik ez a beszélgetés, hogy lesz ebből egységes szöveg?

– Majd meglátod. A Nem lokalizálhatóra egy pillanatra térjünk vissza! Benne Babbitstól kezdve a Bibliáig, vagyis az A Lukács írása szerint való szent evangyeliomig tart a világvándorlás. A más földrészekre való kitekintés lehet, hogy csupán egy embernek, a költőnek a fantáziájában megy végbe? Nincsenek esetleg odailleszthető irodalmi hősök?

– Jó pár helyen vannak. Egyébként a vendégszövegekben, Thomas Hardytól kezdve Karinthy Frigyesig, nem egyszer konkrét utalással jelennek meg a számomra éppen fontos olvasmányélmények is. Tehát ott vannak, mindenhol ott vannak.

– A kritikusokat ne hozzuk zavarba! Kéretik megjelölni az idegen szövegeket! Ha jól emlékszem, könyvedről Keresztesi József írt az ÉS-ben, és fölöttebb furcsállotta életről-művészetről vallott „meditációt”. Nem vette észre, hogy idegen szájjal szólsz. Honnan kell rájönnünk arra, hogy ezek a vendégszövegek mit is akarnak?

– Hogy elkerüljem azt a helyzetet, amit a Keresztesi-kritika teremtett, a Japán hajításban már kurzívval szedtem az idézeteket. Nyilvánvalóan ott sincs megjelölve, hogy kitől veszek át valamit, de így a bibliai idézetek, a zoltáros szövegek (egyébként ott sem az eredeti Szenczi Molnárt használom, hanem a református énekes könyv szö-

vegét) legalább elkülönülnek az én verssoraimtól. A *Nem lokalizálható* visszaterve nagyon sajnáltam, hogy nem kapott igazi figyelmet a kötet. Különben azt is egy könyvműnek, egy összefüggő szövegfolyamnak szántam. Ott is erős volt koncepcióteremtő szándék, miként a *Japán hajítás* is több, mint versek egymásutánisága. A címadó vers mind a könyvészeti technikájára, mind a poétikai részeire visszautal a könyvnek, és az egészet keretbe foglalja. A *Nem lokalizálható* is valójában egy olyan versfüzér, ahol egy háromszoros keretes szerkezetet hoztam létre: minden egyes vers keretes szerkezetű, az egész

könyvet is keretbe zárja az első és az arra visszautaló záró költemény, s mindezt még megfajli a babitsi és a lukácsi mottó is. Senki sem figyelt erre.

– *Talán azért, mert nehezen fejthető.*

– Nem hiszem. Ráadásul egészen otromba kritikákat is kaptam – nemcsak írásban, hanem szóban is. Néhányan félreértették a kötet pár obszcén megjegyzését – például a Toulouse-Lautrecre való utalást (ezt az idézetrészt az ÉS is kiemelte, teljesen zsákutcába víve ezzel az értelmezést) –, amellyel én a francia festőművész-grafikus életmódjára utaltam. Ez egy elég jól sikerült szövegfolyam, ami a bennünk levő folyamatos személyiség- és alakváltozást is jelzi. De ebből nem következik, hogy ne állnék biztosan két lábbal a talajon, és ne tudnám a helyemet a világban. Tehát a versek nem a személyiségtorzulásomnak a lenyomatai, hanem legfeljebb annak a tükröződései, hogy rendkívül sok lehetőség és rendkívül sok elágazás van előttünk, és hogy

tulajdonképpen nagyon sok életünk lehetne.

– *Ez az „én” nemcsak L. Simon László „én”-je, hanem az L. Simon László énje által befogadott különleges „én”-ek serege, amiben van érzé-*

„Rozi lányunk születésekor a kórházban 2006 augusztusában”

kenység, van durvaság, van filozófia, van zsoltár?

– Így van. A szereplírában a lírai én nem azonos a lírikus énjével, azaz, amikor egyes szám első személyben beszélek, akkor nem mindig én beszélek. Például azok a férfiszerepek, amelyek az én életemben nem feltétlenül voltak vagy lesznek meghatározóak, ám a történelemben mégis fontosak voltak, visszaköszönnék a műben. A népvezető, a politikus, a filozófus, a gondolkodó, a vallási vezető – a sámántól a papig –, a kísérletező elme, a tudós, a katona, a hadvezér, és persze a művész mind felvonul.

– *És lehet, hogy ez egészen Szibéria jégpokláig, azaz a Gulágig elmege?*

– Valóban.

– *Egészen a huszadik századig, vagyis a történelem legdrasztikusabb tette is benne van?*

– Igen. Mindezek a szerepek valamilyen módon megjelennek. Volt, aki a könyvet olvasván megjegyezte: ez az ember nem normális. A prózai műben sokkal könnyebben elválasztja az

olvasó az író által beszéltetett hőst az írótól. Amikor Örkény István beszélte a hőseit, nem feltétlenül Örkény beszél. Egy-egy nagy regényíró könyvéből ki lehetne venni olyan mondatokat, amelyekért – bünt gyanítván – elítélné őt a bíróság. A költészetben sokkal közelebb érezzük a lírai ént az alkotói énhez, és azt gondoljuk, hogy amikor Ady egyes szám első személyben beszél, akkor mindig Ady beszél. Ez sem igaz. Nyilvánvalóan többször így van, de a *Nem lokalizálható* egy szereplíra, ahol folyamatosan változik a beszélő én, és olyan „én”-ek is megjelennek benne, ami nem az én „én”-em (amivel

egyébként nem is tudok teljességgel azonosulni). Egy önmagából teljesen kifordult világban élünk, ahol minden érték összekeveredett, szerintem ezt is jól megmutatta a könyv. Azt hittem, hogy erre oda fognak figyelni. A tavaly megjelent *Háromlábú lovat etető lányban* is megvan ez a szerepjáték, ha nem is ilyen erősen. Nyilvánvalóan ott sem arról van szó, hogy a saját nagyanyámat látom a templom tetején meztelenül.

– *De azok az érzések akár lehetnek a te nagyanyád érzései is. A művészet mindig túllép a valóságon. Az utolsó rajzra írott szöveg: „Csak hiány van és idézőjelek és idézőjelek közé zárt életek.” Ezek a Palkó-rajzok a szürrealitásuknál fogva valaminő megnevezhetetlen fájdalom kifejezői.*

– Nyilvánvaló, hogy a Palkó Tiborral közös könyvünk nem ilyen lenne, ha egy évvel korábban írtam volna meg. Tibivel régóta vagyok barátságban, kiváló képzőművész. Rendkívüli erejük a nagy olajképei, döbbenetek és brutálisak is. A ceruzarajzai ugyanilyenek. Több kiállítá-

sát nyitottam meg, de a kérésére a képei kapcsán mindig íróként – nem művészettörténészként, nem elemzőként – szólaltam meg. Az olajképeihez mindig valamilyen családi emlékanyagra épülő szöveget írtam meg, aztán a ceruzarajzaiból összeállított kiállításához írtam négy rövidebb etűdöt. Ezt gondoltuk tovább, az összes ceruzarajzát átnézve választottam ki és raktam sorba 21 darabot, s ezekhez írtam meg a prózaversszerű szövegeket. A kezdő darabokon kívül a többi a múlt év tavaszán készült, viszonylag lassan, mert keveset írok, és szeretem a szövegeket csiszolni. Januárban meghalt az édesapám, ez nyilván rányomta a bélyegét az alkotásra, s az a fajta narrativitás, ami az első négy etűdöt jellemezte, a végére teljesen szétfoszlott. Ezt a fülszöveg is jelzi: „Huszonegy rajz huszonegy rövid szöveg kíséretében: ezt rejti Palkó Tibor és L. Simon László közös kötete. Egy képzőművész ceruzanyommainak lehetséges olvasatát, egy történetté összeálló mozaikot. Vagy éppen egy darabjaira széteső történetet. Az elbeszélés helyét kitöltő képeket.” Ugyanakkor az elmélet itt is visszaköszön, hiszen az írás során is tudatosodik bennem, hogy miképpen alakul át az eredeti szándék, éppen ezért ki is szólok a szövegből: „A narráció hiánya maga a narráció, a test hiánya maga a megtestesülés” – írom az ötödik etűdben.

– Egy kicsit fájdalomba megy át, és ez a fájdalom akár a megidézett Krisztus könnyén keresztül tükröződik a rajzokban is.

A képek ezt meghatározták. De nem biztos, hogy ilyen lett volna, ha nincsen az édesapám hihetetlenül váratlan elvesztése. Hogy az életről, a halálról és a testről gondolkodom, ez önmagában nem új; sem a művészet-

ben sem az én dolgaimban. A testiség problémája s téma képzőművészeti vonulata is mindig érdekelt, és az avantgárd hagyománynak is része a testtel, a test hússzerűségével, gépjellegével való foglalkozás, ez még a *Japán hajítás* tíz négyesorosában is visszaköszön. Először nem is éreztem magamban erőt, hogy a *Háromlábú lovat etető lányt* befejezzem, de végére valahogy az Istennel – az életért – való feleseléssé vált, és ez a tépelődő vita az utolsó, általad idézett szövegben teljesedik ki, amit a két egymással szemben ülő alakot ábrázoló rendkívül érdekes rajz inspirált: „Végül leülhettünk együtt, elvesztett szülők és nagyszülők nélkül, a gyerekek rajongását feledve, csak egymást nézve, figyelve. Társak lettünk? Egyenlő felek egy piszkos üzletben? Cinkosok, akik az élet éhínségére koccintanak álmokkal és vágyakkal teli pohárral? Egymás keresése lett volna a cél? A gyarló, bolyongó ember és a teremtő erő egyesülése? // Életünk és halálunk egymásra vetítése finom tetoválások a testen. És van

„Péntek Imrével és Alexa Károllyal Zalaegerszegen 2008 júniusában”

ott még valami mélyebb, fájdalmasabb, láthatatlan dolog is. Nem a ceruza nyoma, nem is a ceruza és az azt vezető kéz, még csak nem is a gondolat, a történet vagy annak a hiánya. S talán nem is a lehetőség, nem is az utazás. Nem az a folyamat, ahogy a megértés éppen elvisz a cél-

tól a meg nem értés útján. / Talán nincs is cél, nincs is út, nincsen idő sem. Csak hiány van. És idézőjelek. Idézőjelek közé zárt életek.”

– *Ide-oda ugrálsz.*

– Jól látod. Egyáltalán nem céltudatosan haladok előre, nem határozok meg előre szinte semmit sem, egy sor dolgot csak az utolsó pillanatban, már az útelágazásban állva döntök el. Mint a közelmúltban az aktívabb politikai szerepvállalást, miközben mások azt írták rólam a neten, hogy 2004-ben azért vállaltam el az írószövetség titkári funkcióját, hogy ugródeszkául használjam a jövőbeni politikai karrieremhez. Visszanézve valóban így tűnik, pedig 2004 tavaszán még nem is sejtettem, hogy írószövetségi vezető leszek, miként azt sem, hogy két év múlva a megyei oktatási és kulturális bizottság elnökeként is bizalmat kapok. Ahogy az előbb idéztük a legutóbbi kötet záró sorait: „Talán itt nincs is cél, nincs is út, nincsen idő sem.” És ez nem valamiféle buddhista utánézés, én egyébként is kifejezetten erősen kötődöm a kereszt-

tény hagyományhoz: az életszemléletem erőteljesen európai, az értékrendem keresztény. Nem is akarok ettől elszakadni, nem keresem magamat és a helyemet, itt, ebben a kultúrában vagyok itt-hon. S mindez keretet és értelmet ad az életemnek. Tehát a célnak, az útnak és időnek a hiánya nem a keresztény életfilozófiával szembeni buddhista látásmód. Konkrét életcé-

lokat már csak azért sem jelölök ki, hogy ne érjenek nagy csalódások, és ne zárjam magamat saját magam által teremtett korlátok közé.

– *Amikor a cipőtalppal a föld hátára nyomott titkos pecséteket képzőművészeti alkotásként értékelem, eszembe jut a könyvről írott kritikák*

homálya is. Senki se vette észre, hogy az egészben nagyon erős, vallásos, de akár Krisztusra visszautaló hagyományvilág van – „én vagyok az út, a kapu” –, és egy ezzel félig-meddig ellentétes toposz is, Kassák és Brancusi Párizsig való menetelése. Tehát a lenyomatok minden szögletében én ott láttam az utat. Az avantgárd és nem avantgárd művész menetelése egy újabb, több órás beszélgetés tárgya is lehetne.

– Igen, ez biztosan így van. Számos dolog úgy áll össze az ember életművében, hogy ő maga sem gondolja, mi milyen értelmet fog majd nyerni az egészen belül. Abból a szempontból szerencsésnek érzem magamat, hogy azok a dol-

„Családi kiránduláson: Luca, Emese és Panka a pákozdi Kocka nevű ingókőnél 2008 márciusában”

gok, amiket ösztönösen csinállok, végül is logikus elemeivé válnak annak a rendszernek, ami szépen lassan kezd összeállni. Ez nem csak a művészetemben van így, hanem az egész életemben. Például az, hogy édesapám meghalt egy éve, tavaly január 16-án, említettem már, teljesen váratlan dolog volt az életemben. De viszonylag rövid időn belül úgy tűnt számomra, hogy nem volt véletlen, semmilyen szempontból sem. Mintha édesapám így akart volna egy nagyot fordítani az életemen, abban a pillanatban, amikor arra szükség volt, csak én nem láttam, nem vettem észre. Ezt próbálok elfogadni, bár közben folyamatosan arra gondolok, milyen jó lenne, ha még harminc évig itt lenne köztünk, oly sokáig, mint az apai nagyapám volt mellettünk. Hogy milyen terheket örököltünk a halála után, a cégben, anyagilag, az elmondhatatlan. Ugyanakkor bármikor halt volna meg, bármelyik hónapban, bármelyik évszakban – ennél csak ros-

szabb lett volna. Mintha abban is az ő tudatossága, esze és gondoskodása vagy a Jóisten figyelme lett volna, hogy nem a betakarítási ciklus közepén halt meg, amikor épp kint ülök a standunknál a Könyvhéten. Amikor nem tudok odaállni a helyére. Mintha azt mondta volna: „Fiam, van két-

három hónapod, hogy összeszedd magad, mire elkezdsz beérni a meggy, addigra mit kezdesz vele.” Ha az embernek van 16 hektár meggye, azért az nem olyan, mint amikor három meggyfát kell leszüretelnie. Elég időt adott arra, hogy tudjam, mivel mit csináljak, s hogyan alakítsam át az életemet.

– *A negativitás átváltozik az életben pozitív dologgá?*

– Igen. De mindezek a dolgok csak utólag nyernek értelmet az életemben. Ugyanez történik a műveimmel is, mintha valaki más vezetné a kezemet, s magam is csak utólag jövök rá, hogyan válik egy-egy rész a rendszer részévé. Ha önmagában csak a *Secretum sigillum*ot nézzük – amire sokan azt mondták, hogy nem normális ember az, aki cipőtalpakat fotóz –, nem is értik. Vannak, akik persze látják a kötet jeltipológiai vagy nyelvészeti megközelítési lehetőségeit is, s azt is, hogy miként értelmeződik ez a többi könyvem között. A rendszer a

lényeg, ahogyan rendszerré szervezek látszólag nem összefüggő dolgokat. Van egy erőteljes dokumentarista igényem: mániákusan archiválok, szkennelek, fotózok. S az így gyűlő anyagoknak is meglesz majd egyszer a helyük, a szerepük.

– *A gazdálkodó költő életformája*

nem a huszadik vagy a huszonegyedik századi művészé. Mondj még egy gazdálkodó költőt – pár száz évre visszatekinthetünk –, akít amnyira leköt a munka, hogy mással úgyszólván nem is tud foglalkozni. Te vállaltad ezt a hatalmas gazdaságot, ami azal jár; hogy sokszor csak éjszaka jut időd az irodalomra és a képzőművészetre.

– Egy biztos, mindegyik tevékenység, amit csinállok, teljes életet kívánna. Legalább három emberét. Valószínűleg túl sok mindent akarok belesűríteni egy életbe, nem is fog sikerülni, ebben biztos vagyok. Ez az én hibám: egyszerre erőm és gyengeségem. Az biztos, hogy már eleve kódolva volt az életembe az, hogy nem fogok egyenesen végighaladni egy egyenes úton. Nem leszek egyvalamiben kimagasló teljesítményt nyújtó tudós vagy mérnök, de még csak író sem.

– *A boldogság egyfajta formája, hogy az író, a képzőművész, a tipográfus, az elméleti szakember és a gazda együtt menetel?*

– Igen. S aztán lehet azt mondani, hogy ez semmit nem ér, mert egyikben sem elég jó. Soha sem leszek csúcsborász, a tipográfiát tekintve soha nem leszek Szántó Tibor (akinek a gyönyörű könyveit én is őrzöm a polcomon). Nem leszek nagy író, és nem leszek vezető politikus. Elképzelhetetlen, hogy valakinek

van egy kultúrpolitikai tanulmánykötete – abban azért bízom, hogy nem értelmetlen az a kötet –, emellett van egy kísérleti fotós kötete,

– *Az ország jövőjével kapcsolatban?*

– Azzal kapcsolatban nagyon sok van. Dolgozni kell! Nagyon sokat

hogy újra büszke és erős nemzet legyünk. A nemzeti hagyományokra építő, de modern, fejlett országban szeretnék élni. Ehhez több területen éppen konzervatív fordulatra van szükségünk, például az oktatáspolitikában. És szeretném, ha Magyarországon igazságos kulturális támogatási rendszer működne, olyan egészséges versenyhelyzet alakulna ki az irodalomban, amelyben a tehetség és a teljesítmény volna a döntő.

– *Befejezés képpen mondhatom azt, hogy az avantgárd művész földközében jár?*

– Nem tudom. Az biztos, hogy a közéleti munkámban – legyen szó akár az Írószövetségről, akár a politikai munkáról, mások képviseléről – óriási segítség, hogy azt a pragmatizmust, ami ma jellemzi a politikát, árnyalja, színezi a művészeti tapasztalat, illetve az a fajta érzelmi szempontrendszer, amit a művészetnek vagy az alkotásnak köszönhetek. Másrészt az is jó, ha az ember nemcsak alkotó, hanem van valamennyi gyakorlati érzéke is, Papp Tibor mondta nekem régen, még a kilencvenes évek elején, hogy a tehetségnek hangsúlyos része az, hogy ki tudod-e azt bontakoztatni. Csak ne legyen a csomagolás fontosabb, mint az áru. A mediatizálás olyan erőteljes lett, hogy a média felülírja a tényleges teljesítményekből következő értékrendet. Ez nyilvánvalóan nem jó, de ezzel együtt kell tudni élni. A folyamatot nem mi, nem az írók, a művészek, a gondolkodók alakítják, és ez nem is fog megváltozni: ehhez a helyzethez alkalmazkodni kell tudni valamilyen szinten. Azt azonban fontosnak vélem, hogy mindazt, ami az emberben munkál, forr, azt közzé lehessen tenni. Ilyen módon a politikát én csak eszköznek tekintem – nem a saját életem menedzselése szempontjából, hanem az egész közélet tisztábbá tételé érdekében.

Szakolczay Lajos

„A Fejér Megyei Közgűlés 1000 éves ünnepségén az egykori főispáni festmények visszahelyezése alkalmából mondott beszéd közben a székesfehérvári megyeházán 2009 augusztusában (Varjú Zoltán Mihály felvétele)”

képverskötete, verseskönyve, és társszerzője a Velencei-tó környékének borkultúráját bemutató néprajzi, hely- és agrártörténeti albumnak. Évekig fotóztam, másoltam, dokumentáltam. Hónapokat töltöttem a levéltárban, ami azért is fontos, mert ha az ember kultúrpolitikával foglalkozik, akkor ismerje az intézmények létét, működését, problémáit. Sokáig kell élni, mert ha sokáig élek, akkor lesz ebből az egész kaleidoszkópból valami. Akinek rövid élete van, annak úgy kell tennie, mint József Attilának. De ők tündöklő állócsillagok az égen, én pedig csak egy mesterséges hold vagyok, amelynek egy rövid ideig megadatik, hogy körberkerülje a Földet.

– *Mi a művészek, a közéleti embernek, a politikusnak a jövőképe?*

– Látod, ez az, amit nem tudok. Erről beszéltem, hogy nem határozok meg célokat.

– *Álmaid vannak a jövővel kapcsolatban?*

– Álmaim vannak.

kell dolgozni, hogy legyen is belőlük valami.

– *A jövőkép a munkában való bizodalom?*

– Mindenképpen. Egyszer csak meghozza a gyümölcsét. A helyzeti hátrányainkat ismerve ebben a sajátos politikai-kulturális térben nem marad más nekünk, csak a szorgalom és a munka. Aztán hogy milyen irányokat vesz az életem, az nem feltétlenül elhatározás kérdése. Például nem készültem éveken keresztül az országgyűlési képviselő-jelöltségre, nem lobbiztam magamért, nem léptem be pártba, hogy mindenképpen támogassanak. Hanem egyszer odáig jutott az életem, hogy többen úgy érezték, jó lenne, ha én is ott lennék. Amikor magamévá tettem a gondolatot, akkor már persze én is dolgoztam, dolgozom érte kőkeményen, mert veszíteni nem szeretek, és a küzdelem mindig motivál. És vannak feladataink: új magyar kultúrpolitika és új magyar vidékpolitika kell! S örülnék, ha valami részem lehetne abban,